

TİCARİ GELİŞMELERİN KANUNLAŞMASINDA YASAMAYA ETKİ EDEN FAKTÖRLER

Av. Fahri ÖZSUNGUR (*)

ÖZET

Ticaret hukuku özel hukuk içinde sürekli gelişen bir hukuk dalıdır. Bu gelişme ticaret hukukunun tüm alt bilim dallarında yaşanmakla birlikte özellikle şirketler hukukunda ticaret şirketleri önemli bir yere sahiptir. Sosyal ve ekonomik ihtiyaçlar ticaretin dengelerini zorlamaktadır. Ticaret hayatındaki gereksinimler, tüketici ve üreticileri etkilemekte bu da doğrudan şirketlere tesir etmektedir. Özellikle ticaret şirketleri müşterilerinin ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilmek için sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmeleri yakından takip etmekte ve şirketlerini yeniliklere uyum sağlamak adına yeni stratejiler geliştirmektedir. Bu makalede ticaret hukukunun ve özellikle ticari gelişmelerin, yasama üzerindeki sosyal, ekonomik ve hukuki etkileri üzerinde durulmuştur. Ticaret hukukunun yasama üzerindeki etkilerinin büyüklüğü nedeni ile ticari gelişmelerin kanunlaşmasında yasamaya etki eden faktörler açısından temel noktalar üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Ticaret hukuku, yasama üzerindeki etkiler, ticari gelişmelerin kanunlaşması, ticari gelişmelerin yasamaya etkileri, ticaret hukukunun yasamaya etkileri*

* Adana Ticaret Sicili Müdür Yardımcısı, E-Posta: ticaretsicili@gmail.com.

THE FACTORS OF THE EFFECTS OF BECOMING A LAW ON BUSINESS PROMOTION ON LEGISLATION

ABSTRACT

The effects of commercial law on the national economy and scope of commercial law have been expanding. Social and economical necessities strain the balance of trade. Requirements of trade, impact upon consumers and producers thus affect upon companies. Especially business promotion keep abreast of social, economic and technological developments to respond the requirements of their clients and develop their companies to accommodate new strategies. In this paper, social, economic and legal influences of commercial law and especially trading companies on legislation emphasized. The basic points in terms the factors of the effects of becoming a law on business promotion on legislation emphasized because of the magnitude of commercial law influences on legislation.

Key words: *Commercial law, the effects on legislation, becoming a law on business promotion, the effects of business promotion on legislation, the effects of commercial law on legislation.*

GİRİŞ

Yasama, hukukun uygulanabilirliğini sağlayan ticari ve hukuki ajanlara yol gösterici kurallar bütünü oluşturarak hukukun temel ve özel ilkelerinin sınırlarını hak ve özgürlükler bağlamında ve hukuki anlamda ortak değerlere yakın değer ile çizilen sınırları oluşturan bir müzakere organıdır. Yasama, bir organ olması sebebi ile birçok unsurdan etkilenmektedir. Günümüz

yaşantısının hareketliliği karşısında müzakere görevini yerine getiren yasama aşığıda başlıklar halinde açıklayacağımız ve başkaca konulardan etkilenmeye devam etmektedir. Özellikle ticari gelişmeler yasama üzerinde dolaylı ve doğrudan etkilerini artırarak sürdürmektedir.

Ticaret hukukunun hukuk felsefesi ve hukuk sosyolojisi ile ilişkisi yadsınamaz bir gerçektir. Ticaret hukuku borçlar hukuku kadar formalist¹ yani şekilci değil aksine değişimi içerisinde barındıran bir hukuk dalıdır. Ticaret hukuku yasama ile yasama ise toplumbilim ile bir bütündür. Hukukun içindeki tüm etkenler ve faktörler birbirleri ile bağlantılıdır. Hayatın olağan akışı içerisinde hukukun temel oluşum sebebi olan insan, hukuka adımını ticaretle atmıştır. Şirketler hukuku içinde yer alan ticaret şirketleri ise ticaret hukukunda önemli bir yere sahiptir.

Ticaret şirketleri tüzel kişiliğe sahip kolektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketlerinden oluşan kişi topluluklarıdır.²Ticaret şirketleri organsal yapıları ve ticari ilişkileri bakımından ekonomi piyasasında güven duygusunun ön planda olduğu şirket tipleridir. Şahıs ve sermaye şirketleri ticaret şirketlerinin temelini oluşturmaktadır. Ortaklık durumları tek kişi³,gerçek ya da tüzel kişi olabilme serbestisi karşısında ticaret şirketlerinin ticari hayatın temel ajanları⁴ olduğunu söylemek mümkündür. Bu ticari ajanlar ticari hayatın temelini etkilemenin yanında yasama faaliyetlerini de etkilemektedir. Yasama mevcut yapısı itibari ile etkilenme olanağı düşük bir organ gibi görünebilir. Ancak günümüzdeki teknolojik, sosyolojik etkenlerin hızlı değişimi ve kolektif bir düzen tutkusu içerisine girilmesi yasamanın eylemsel aktifliğini müzakere

¹ Bkz. Eren, s. 13.

² Bilgili/Demirkapı, (2013b), s. 12.

³ Tek kişilik ortaklık kavramının irdelenmesi için Bkz., Tekinalp, s. 7, 2011.

⁴ Ekonomik ajanların makro tabanlı modellenmesi için Bkz. Dosi/Fagiolo/Napoletano/Roventini/Treibich, s. 3.

anlamında aktifliğe itmektedir. Makalede ticari gelişmelerin kanunlaşmasında yasamaya etki eden faktörler incelenmiştir. Ancak ticaret şirketlerinin ve ticari gelişmelerin etkilerinin büyüklüğü göz önüne alındığında konular ve örneklemeler olabildiğince genel, esaslı örnekler ve konularla sınırlandırılmaya çalışılmıştır.

I. Kısa Tarihçe

Ticaret hukukunun yasamaya etkilerini incelemeye önce ticaret hukukunun tarihçesine kısaca göz atmakta fayda vardır. M.Ö. XXIV. yüzyıl ve sonrasında Hun Devleti' ndeki "levirat"⁵in gözlenmesi özel hukukun izlerini taşımaktadır. Göktürk Devleti' nde toprak sahipliği, Uygurlarda trampa, faiz ve koşula bağlı taşınmaz satışı ile devam etmiştir. İslam dini ile birlikte halifenin vergi toplama durumu ortaya çıkmıştır. İslam hukuku ile özel hukuk gittikçe ihtiyaca göre gelişmeye başlamıştır. 1800' lü yıllarda batı hukukunda görülmeye başlanan şirket kavramı İslam hukukunda izlerini taşımamaktadır. Her ne kadar şirket ve tüzel kişiliğin etkilerini taşımasa da İslam hukukunda günümüz ticaret hukukundaki ortaklıklar ile benzerlik göstermeyen ortaklık tipleri vardı. Bu ortaklıklar bir sözleşme ilişkisine dayanmayan şirket-i mudarebe⁶ adı verilen ortaklık türleridir.

Osmanlı döneminde, İslam yararına padişahın koyduğu örfi hukuk kuralları ile yasamanın gelişen ve değişen şartlara uygun hale getirilmesi hedeflenmiştir. Daha doğru bir deyişle değişen ve gelişen şartlar karşısında Osmanlı hükümdarı dahi İslam hukukunun kalıplaşmış kurallarına rağmen

⁵ Levirat, ölen kardeşin kadın eşi ile sağ kalan kardeşin evlenme zorunluluğunu ifade etmektedir. Bkz. Üçok/Mumcu/Bozkurt, s. 20.

⁶ Bu ortaklık biçiminde ortaklardan birisi sözleşmeyi feshedebilir. Bu tip ortaklıklarda bir taraf sermaye koyarken diğer taraf hizmet koyar. Üçok/Mumcu/Bozkurt, s. 132.

kayıtsız kalamamıştır. Loncaların oluşması ile esnaflık gittikçe mesleki gruplaşma halini almaya başlamıştır.

Batı hukukunda ise İngiliz hukuku Cermen örf ve adet hukukundan etkilenmiş, Fransızlar, Normanlar ve Frankların örf ve adet hukukundan etkilenmiştir. Alman hukuku, Cermen ve Roma hukukunun etkisi altında kalmışken İsviçre hukuku, çoğunlukla Cermen hukukunun etkisi altında kalmıştır. Hepsinin ortak noktası, gelişen ticari hayata uyum sağlamak adına etki altında kaldıkları hukuk kurallarını getirmiş olmalarıdır.

Türk hukuku, ticaret hukukundaki esaslı başlangıçlarını II. Mahmut'un ölmesini takiben Tanzimat Fermanı'ndan⁷ sonra yapmıştır. Ticaret hukuku, Fransız hukukunun etkisi altına girmeye başlamıştır. Deniz ticaretinin gerekliliği "Ticaret-i Bahriye Kanunnamesi"nin⁸ 1863 yılında kabul edilmesini sağladı. 1850 yılında çıkartılan Kanunname-i Ticaret, 1926 yılında kadar çeviri bağlamında düzenlenmiş ve 1926 yılında Ticaret Kanunu kabul edilmiştir. Daha sonra 29.6.1956 tarihine kabul edilen 6762 sayılı TTK yürürlüğe girmiştir.

II. Resepsiyon

Tarihçe kısmında da belirtildiği üzere Türk hukuku, birçok yabancı hukukun etkisi altında kalmıştır. Hukukun temeli birey olduğuna göre sosyal ve ekonomik yaşamın döngüsü birçok hukuk için de temel anlamda aynı kuralları içerir. Örf ve adetler, din, coğrafi konumlar, siyasi ve ekonomik olgular dışındaki etkenlerin ve temelde yatan ihtiyaçların küresel olgu içine giriyor olması, birçok hukuk düzeninin birbirlerinden etkilenmesini sağlamaktadır. Bu nedenle resepsiyon kavramsal açıdan izah edilmeye çalışıldığında, bir hukuk

⁷ 1839-1876 yılları arası.

⁸ Deniz Ticareti Kanunu.

düzeninin diğer hukuk düzenlerini etkilemesi olgusunu ifade eder. Diğer bir deyişle resepsiyon⁹, kişisel ve toplumsal bakış açısının birleştirilmesi sonucunda değişim ve adaptasyon talebinin veya siyasi, ekonomik, politik ve sosyal etkiler nedeni ile ya da yönetsel ve siyasal¹⁰açından bağımsızlık arzusu ilkeleri ile oluşur. Kısacası resepsiyon, yaşamayı etki altında gösteren en önemli delil ve araçtır.

III. Sivil Toplum Örgütlerinin Yasama Üzerindeki Etkisi

Sivil toplum örgütleri toplumsal hayatın gerçekleridir. Başlangıç noktasını bireyden alan örgütler birçok hukuk dalındaki kavramsal döngünün oluşmasında büyük etken olmuştur. Özellikle ticaret hukukunda örgütlerin şirket ve ortaklık yapılarının oluşumunda kavramsal anlamların çizgilerinin çizilmesinde önemli rolleri vardır. Sivil toplum örgütleri affectiosocietatis ilkesi ile hareket eder. Affectiosocietatis ticaret şirketlerinin de başlangıç noktası olmuş ancak olumlu etkenler yönünden gittikçe izlerini kaybetmeye başlamıştır. Ticaret şirketleri açısından olumlu etkenler, birlikte hareket ederek ortak iktisadi gayeler gütmek olarak algılanmalıdır. Olumsuz etkenler ise, şirket ortaklarının haksız rekabet¹¹ gibi birbirlerine iktisadi gaye yolundaki eylemlerinin olumsuzluğu olarak düşünülmelidir. Olumsuz etkenler yönünden Affectiosocietatis ticaret

⁹ Osmanlı Devleti zamanında resepsiyon, istifade etmek maksadı ile başlamış daha sonra bu durum kısmi resepsiyona dönüşmüştür. Cumhuriyet döneminde ise küllî resepsiyon hakim olmuştur. Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. Otacı, s. 319.

¹⁰ Montesquieu ile ortaya konmuş olan siyasal özgürlük kuramında toplumların ülkeleri ve insanların kendilerine özgü koşullar içerisinde düşünülmesi gerektiği savunulmuştur. Konu ile ilgili Bkz. Akad/Dinçkol, s.133.

¹¹ Rekabet yasağının müeyyidelerinin 6762 sayılı TTK hükümlerindeki etkileri için Bkz. Bkz.,Pulaşlı, s. 116, 2006.

şirketlerinde varlığını ciddi anlamda gösterirken, olumlu etkenler yönünden varlığını daha az hissettirmektedir.¹²

a. Ulusal Sivil Toplum Örgütleri, Dernek ve Vakıflar

TÜSİAD, MÜSİAD, TÜRMOB ticaret şirketleri ve ülke ekonomisi ile ilgili çalışmalar yapmakta ve raporlar düzenlemektedir. İktisadi Kalkınma Vakfı, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, Türkiye Odalar ve Borsalar Eğitim ve Kültür Vakfı, Türkiye Odalar, Borsalar ve Birlik Personeli Sigorta ve Emekli Sandığı Vakfı, Deniz Temiz Turmepa Derneği, Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı, Türk Deniz Eğitim Vakfı, İstanbul Sanayi Odası Vakfı, Ege Bölgesi Sanayi Odası Vakfı, İstanbul Ticaret Odası Eğitim ve Sosyal Hizmetler Vakfı, Darülaceze Vakfı gibi vakıf ve dernekler düzenledikleri faaliyetler ve çalışmalar ile yasama üzerinde etki gösterebilir.

5253 sayılı Dernekler Kanun'un ikinci maddesi ile dernek, kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, asgari yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi toplulukları olarak tanımlanmıştır. Ticaret şirketleri dernek kurabilecekleri için dernek tüzel kişiliği adına yasama üzerinde etkin rol oynayabilirler. Yine dernek ve vakıflar iktisadi işletme kurabilirler. Tüzel kişiler başlığı altında düzenlenmiş olan 6102 sayılı TTK m. 16/1'de "Ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler ve kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar da tacir

¹² Bkz.,Pulaşlı, s. 31, 2014.

sayılılar.” denilmektedir. Bu nedenle dernek ve vakıflar hem kendi tüzel kişilikleri ile hem de kurmuş oldukları iktisadi işletmeler ile yasama üzerinde çift etki yaratabilirler.

TOBB, DEİK,TSE, ticaret odaları, sanayi odaları gibi ulusal sivil toplum örgütleri¹³ yasama üzerinde etkin rol oynamaktadır. TÜRMÖB’ un yasama üzerindeki etkilerine 6102 sayılı TTK gerekçesinde rastlamak mümkündür. 6102 sayılı TTK m. 398’ de yer alan hükümlerin gerekçesinde TÜRMÖB’ un meslek içi eğitim ve sınav sisteminin başarısından bahsedilmiştir. Aynı gerekçede bu meslek içi eğitim ve sınav sisteminin geliştirilmesi ve desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yine denetçinin denetim mekanizmasının çalıştırılmasında ve şirketin iç denetiminde oynadığı önemli roller açısından, TÜRMÖB’ un TTK tasarısının sistem ve amaçlarına uygun bir derinlik ve boyut kazandırmak zorunda olduğu gerekçe¹⁴ ile belirtilmiştir. TÜRMÖB yasamayı sadece etkilemekle kalmamış, yasama tarafından TÜRMÖB’ a görevler yüklenmiş dolayısı ile yüklenen bu görevlerle ileride yapılacak olası kanun tasarılarında TÜRMÖB’ un yasama üzerinde etkili olacağı altı çizilmiştir. Yine, 6102 sayılı TTK m. 398’ de “Tasarının kanunlaşması halinde TÜRMÖB’un bugüne kadar yürüttüğü başarılı meslek içi eğitim ve sınav sisteminin daha da geliştirilmesi ve desteklenmesi gerekecektir. TÜRMÖB, denetçinin Tasarıda oynadığı merkez rol dolayısıyla eğitime, Tasarının sistem ve amaçlarına uygun bir derinlik ve boyut vermek zorundadır.” şeklinde ifade edilmiştir.

¹³ Küreselleşmede örgütlerin temel amaçları önemlidir. Ancak küreselleşme bağlamında örgütlerin temel amaçlarının tek başına yeterli olmadığı hakkında Bkz. Özsungur, Fahri. *Küreselleşme Bağlamında PKK’nın İşlemiş Olduğu İnsanlığa Karşı Suç Nev’ilerinin İncelenmesi*. Leges Kamu Hukuku Dergisi, Aralık 2013, s.32.

¹⁴ Gerekçe, 6102 sayılı TTK m. 398.

6103 sayılı Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun m. 22/1 gereği anonim şirketler esas sözleşmelerini ve limitet şirketler şirket sözleşmelerini, 6102 sayılı TTK m. 1534/1’de anılan 01.07.2012 olan yürürlük tarihinden itibaren on iki ay içinde TTK ile uyumlu hâle getirecekti. TÜRMOB Gümrük ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü’ne yazmış olduğu yazısı¹⁵ ile serbest muhasebeci ve mali müşavir odalarının da talepleri ile intibak süresinin uzatılması talebinde bulunulmuştur. Bu yazı üzerine Anonim ve Limited Şirketlerin Sözleşmelerinin Türk Ticaret Kanununa Uyumlu Hale Getirilme Süresinin Uzatılmasına İlişkin Tebliğ¹⁶ ile 6103 sayılı Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun’un 22. maddesi gereğince anonim şirketlerin esas sözleşmelerini ve limited şirketlerin şirket sözleşmelerini, 13.1.2011 tarihli ve 6102 sayılı TTK’ya uyumlu hale getirmeleri için öngörülen süre 1.7.2014 tarihine kadar uzatılmıştır.

Ölçeklerine göre işletmeleri düzenleyen 6102 sayılı TTK m. 1522 “Küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri tanımlayan ölçütler, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun görüşleri alınarak, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yönetmelikle düzenlenir.” hükmüne yer vermektedir. Anılan hükümde TOBB görüşünün alınması, 6102 sayılı TTK gerekçesinde belirtildiği üzere ölçütler konusundaki bilgiye en çok sahip kurum olması nedenine bağlanmıştır.

Genel kurula katılmaya yetkili olan ve yönetim kurulunca hazırlanmış olan “hazır bulunanlar listesi”nde yer alan pay sahiplerine ait senede bağlanmamış payların, ilmühaberlerin nama yazılı payların sahipleri ve Sermaye Piyasası Kanunu’ nun 10/A maddesi uyarınca kayden izlenen pay sahipleri veya

¹⁵ Anılan yazı: T. 14.06.2013, S. 03975’tir.

¹⁶ RG, T. 29.06.2013, S. 28692.

bunların temsilcileri genel kurula katılır. 6102 sayılı TTK m. 415/2' de yer alan bu hüküm Merkezi Kayıt Kuruluşunun varlığı gözetilerek düzenlenmiştir. Yine 6102 sayılı TTK m. 426 hükmü doktrin ve yargı kararlarının yanı sıra Merkezi Kayıt Kuruluşu'nun özellikleri de göz önünde bulundurularak düzenlenmiştir. Özellikle pay sahipliğinde pay defterinin büyük önemi nedeniyle pay defterinin olmaması durumunda pay sahipliğinin ispatında Merkezi Kayıt Kuruluşunun önemi ortaya çıkmaktadır.

b. Uluslararası Sivil Toplum Örgütleri

WTO, ICC, ETCF, WCF, ICCI, ASCAME, UNCITRAL, BIMCO, UNIDROIT, FIDIC gibi milletlerarası kuruluşlar¹⁷ve forumlar vasıtası ile standart sözleşmeler hazırlanmakta, genel işlem şartları ve model kanunlar oluşturulmak sureti ile bu örgüt ve forumlar yerel hukuk için etki edici düzeyde rol oynamaktadır. Bu kuruluşlar, özellikle uygulamada ortaya çıkan sorunları taslak metinlerle oluşturup yol gösterici olmaya çalışmaktadırlar. Bu kuruluşların, belirli bir devlete tabi olmamaları da objektiflik kriterleri ve ticari güven ilişkisi yönünden daha profesyonel işlem yapıldığı güdüsü uyandırmaktadır. Uygulama açısından geliştirilen model kanunlar ve genel işlem şartları sayesinde bu kuruluşlar birer uluslararası uygulama doktrini haline almışlardır. ICC, UNCITRAL, ICSID, FIDIC uzlaştırma kurullarının uluslararası ticari uyuşmazlıklarda taraflara sunmuş oldukları tavsiyeler, görüşler ve çözüm önerileri yerel hukuk kurallarını etkilemektedir. Özellikle FIDIC standart sözleşmelerinin mesleki tecrübeye sahip uzmanlarca hazırlanmış olması karşısında uygulamada¹⁸ uluslararası yatırım sözleşmelerinde sıklıkla

¹⁷ Ülkelerin özel hukuk sistemlerinin uluslararası kuruluşlardan etkilenmesi hakkında Bkz., Bilgili/Demirkapı, (2013a), s. 14.

¹⁸ Şanlı, s. 419.

kullanılmaktadır. Sözleşmesel ilişkinin FIDIC ile kurulması, olası uyuşmazlıklarda yerel hukukumuzun özellikle MÖHUK m. 24 gereği uygulanması durumunda önemini gösterecektir.

Uluslararası ticaret beraberinde uygulanacak hukuk kuralları sorunu getirmektedir. Uluslararası ticaret tarafları için olası uyuşmazlıklarda hangi hukuk kurallarının uygulanarak sorunun çözümleneceği önemlidir. Zira her devletin hukuk kuralı benzerlik göstermeyebilir ya da somut olay için bir tarafın haklarını korurken diğer tarafın haklarını ihlal edebilir. Bu sorunların çözümü 5718 sayılı MÖHUK ile belirlenmiştir. Anılan kanunun 24. maddesine göre sözleşmeden doğan borç ilişkilerindeki hukuki uyuşmazlıklara tarafların seçtikleri hukuk uygulanacaktır. Taraflar hukuk seçimi yapmamışlar ise uyuşmazlık durumunda sözleşme ilişkisine sözleşme ile en sıkı ilişkili olan hukuk uygulanacaktır. Aynı maddenin dördüncü fıkrasında belirtilen hüküm aslında, hukuk düzeninin değişen şartlara hızlı bir şekilde adapte olması gerektiğini açıkça vurgulamaktadır. Zira ticaret şirketlerinin uluslararası ticari uyuşmazlıklarında yaşayacakları olası problemlerde, sözleşmede uygulanacak hukuk kuralının belirtilmemiş olması durumunda sözleşme ilişkisine Türk hukukunun uygulanabilmesi için Türk hukukunun sözleşme ile en sıkı ilişkili olması gerekmektedir.¹⁹ Sözleşmenin yapıldığı yer, ifa yeri, sözleşmenin konusu, sözleşmenin ticaret hukuku bağlamındaki özellikleri, sözleşmeci tarafların (ticaret şirketlerinin) hukuken ancak özellikle fiilen iş adreslerinin bulunduğu yer, hakim tarafından dikkate alınacaktır. Sözleşmenin özellikleri incelenirken sözleşmenin yapılaş tarzını, edim yükümlülüklerinin neler olduğuna, sözleşmenin bütünü ile hangi tarafın hukuk kurallarına daha yakın olduğu hususlarına dikkat edilmelidir. Bu durum açıkça ticaret hukukunun konusuna giren bir sözleşme ilişkisinin uluslararası hukukta yerel hukukun

¹⁹ Bkz., Ekşi, s. 35.

uygulanması açısından önemini göstermektedir. Belirtmek isteriz ki, yerel hukukumuz değişen ve gelişen şartlar karşısında yasama gücü ile yenilenme sürecini hızlı bir şekilde geçirirse, sözleşme ile uygulanacak hukukun belirlenmemesi durumunda yerel hukuk kurallarımızın uygulanma oranı artış gösterecektir.

Ticaret şirketleri, uluslararası hukukta olası uyuşmazlıklarını “Uluslararası Ticaret Mahkemesi” nin yokluğu nedeni ile çoğunlukla “Ad Hoc” yani “Arızı Tahkim” ile çözmektedirler. Burada ticaret şirketleri esasen, yerel tahkim kurallarına tabi olmak istememektedir. Uluslararası ticari uyuşmazlıkların çoğunluğu bu tahkim usulü ile hakemlerin kontrolünde çözülmektedir. “Ad Hoc” tahkimde verilen kararlar ve sorunların çözümü²⁰dolaylı yönlere yasama üzerinde çözümsel bakış açısı geliştirilmesi açısından rol oynamaktadır. Yerel hukuk düzeninde bulunmayan ya da ihtiyaca cevap vermeyen hükümlerin konusuna giren somut olayların “Ad Hoc” tahkim²¹ ile çözümlenmesi uluslararası ticaret bağlamında yerel hukuka duyulacak güveni de etkileyeceğinden yasama bu çözüm yollarından etkilenmektedir. Ancak bahsi yapılan etkilenme doğrudan değil, dolaylı yönden örgütler vasıtası ile gerçekleşmektedir. Tahkim yolu ile çözüm 6102 sayılı TTK m. 561/1 hükmünün gerekçesinde de açıkça belirtilmiştir. Bu hükme göre anonim şirketlerde hukuki sorumluluk durumunda sorumlular aleyhinde şirketin merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde dava açılabilir. Burada belirtilen yetkili mahkeme, tek yetkili mahkeme olmayıp, tahkim ve yetki sözleşmesi ile taraflarca da belirlenebilir.

²⁰ Yerel hukuk kuralları açısından sorunların çözümüne örnek olarak yüksek hakem kurulu verilebilir. Yüksek Hakem Kurulu, grevin yasak olduğu işyeri ve işletmelerdeki toplu sözleşme görüşmelerinden belirli bir zaman içinde anlaşma sağlanmaması üzerine toplu sözleşmenin imzalanmasına mutlak anlamda yetkili kuruludur. Detaylı bilgi için Bkz. Özsungur, Fahri. *Yüksek Hakem Kurulu*. Legal Hukuk Dergisi, 2013, C. 11, s. 91.

²¹ Şanlı, s. 287.

Meslek odaları ve birlikler nezdinde bulunan kurumsal tahkim de ticaret şirketlerinin uluslararası uyuşmazlıklarda kullandıkları etkin çözüm yollarından birisidir. Yerel hukuka tabi bir meslek odasının ya da birliğin nezdinde bulunan bu çözüm birimleri uyuşmazlık taraflarının tercih sebebi olabilmektedir. Bunun en önemli sebebi ise kurumsal tahkimin bulunduğu oda ya da birliğin konuşlandığı devlette, etkin ve söz sahibi olmasıdır.

WIPO ve TRIPS²² in etkileri de tartışılmazdır. 6102 sayılı TTK m. 4/1-d' de "Fikrî mülkiyet hukukuna" ifadesine yer verilmiştir. Bu durum bize, yasama üzerindeki terminolojiye dayalı etkilerini göstermektedir. AT'nin şirketler hukukuna ilişkin 68/151/AET²³ sayılı birinci yönergesi ticaret unvanı kullanma zorunluluğunu düzenleyen 6102 sayılı TTK m. 39²⁴ a etki etmiştir. 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, Avrupa Topluluğu Anlaşması'nın 85 ve 86ncı maddeleriyle 17/62 sayılı tüzük'ten alınmıştır. Avrupa Topluluğu Anlaşması'nın başlangıçta tüketiciler için daha sonra ise ticaret şirketleri arasındaki olası uyuşmazlıkların çözümü için getirmiş olduğu kuralların yasama üzerindeki etkisini 4054 sayılı yasa ile de görmek mümkündür.

Sigorta sözleşmelerinin yapılması için gerekli olan giderlerin aktifleştirilememesine dair 6102 sayılı TTK m. 74/3 hükmü AT Yönergesi'nden etkilenmiştir. Yine AET'nin 68/151 sayılı şirketlere ilişkin birinci yönergesinin ilgili hükmünün etkisi altında kalınarak 6762 sayılı TTK m. 137' de yer alan ticaret şirketleri için geçerli olan "ultra vires" ilkesi kaldırılmış²⁵ ve bu madde

²² Bu anlaşma Dünya Ticaret Örgütü'nü kuran anlaşmanın I C ekini oluşturmaktadır.

²³ Aynı şekilde Rusya'nın yasama organının DTÖ normlarından nasıl etkilendiği ile ilgili Bkz. Akın, s. 49.

²⁴ Bkz., Bilgili/Demirkapı, (2013b), s. 140 vd.

²⁵ Detaylı bilgi için Bkz. Özsungur, s. 136.

metnine karşılık gelen 6102 sayılı TTK m. 125 hükmü²⁶ buna göre düzenlenmiştir. Ticaret şirketlerinin sermaye koyma borcunu düzenleyen 6102 sayılı TTK m. 127/1-b' de yer alan "Fikrî mülkiyet hakları" TRIPS ve WIPO'nun etkisi altında düzenlenmiştir. Zira 6762 sayılı TTK m. 139' da yer alan "sınaî haklar" kavramı mevcut ihtiyacı karşılamayan sınırlayıcı bir ifadeydi.

6102 sayılı TTK'nın birleşme, bölünme ve tür değiştirmeyi düzenleyen hükümlerin oluşturulmasında İsviçre şirketler hukukunun AET'nin şirketlere ilişkin birleşmeler hakkındaki 78/855 sayılı üçüncü yönerge ve bölünelere dair 82/891 sayılı altıncı yönergesinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Ayrıca şirketlere ilişkin 77/91 sayılı ikinci yönergenin koruyucu hükümleri ile sermayenin korunmasına dair kuralları da gözetilmiş ve 8.10.2001 tarihli Avrupa Şirketi Statüsüne İlişkin Tüzük ile bağlantı da sağlanmıştır.

6102 sayılı TTK m. 144/1' e göre birleşme sözleşmesinin imzalanması tarihi ile bilanço günü arasında altı aydan fazla zaman geçmişse birleşmeye katılan şirketler bir ara bilanço çıkarmak zorundadır. Altı aylık süre 78/855/AET sayılı yönergeye göre tayin edilmiştir. Birleşme raporunu düzenleyen 6102 sayılı TTK m. 147 hazırlanırken 78/855/AET Yönergesi'nin 9. maddesi esas alınmıştır. İnceleme hakkını düzenleyen 6102 sayılı TTK m. 149' un²⁷ oluşturulmasında 78/855/AET sayılı yönergenin 11.Maddesi, bölünmeyi düzenleyen 159 ve devamı hükümlerinin kaynakları arasında 82/891/AET Yönergesi yer almaktadır. Bölünme sözleşmesinin ve bölünme planının içeriğini düzenleyen 6102 sayılı TTK m. 167' nin kaynaklarından birisi 82/891/AET sayılı yönergenin 3 (2) maddesi hükmüdür. Aynı kanununun 193. maddesi 78/855 sayılı yönergenin 22 (1). maddesini esas almaktadır. AT.' nin etkisini, 6102

²⁶Bkz., Tekinalp, s. 66, 2013.

²⁷ Bkz. Karahan, s. 192.

sayılı TTK' nın şirketler topluluğu hükümlerini düzenleyen 195 ilâ 209.maddelerinde görebiliriz.

Hakim şirketin, azlığın paylarını satın alma hakkını düzenleyen 6102 sayılı TTKm. 208 hükmü, Forum Europeum²⁸ önerileri esas alınarak hazırlanmıştır. Anonim şirketlerin fesih davasını düzenleyen 6102 sayılı TTK m. 353, AET'nin şirketlere ilişkin 68/151/AET sayılı Birinci Yönergesinin 11 ve 12. maddelerine uygun olarak düzenlenmiştir. Anonim şirketlerde temsil yetkisinin kapsam ve sınırlarını düzenleyen 6102 sayılı TTKm.371'deki ultra vires kuralını AT'nin birinci yönergesi nedeni ile kaldırmak zorunda kalan İngiliz Companies Act 1986'nın 35 ve 35A hükmü esas alınarak düzenlenmiştir. Sermayenin kaybı, borca batık olma²⁹ durumunda çağrı ve bildirim yükümünü düzenleyen 6102 sayılı TTK m. 376,77/91 sayılı ve 13/12/1976 tarihli AET'nin şirketlere ilişkin ikinci yönergesinden etkilenmiştir.

Anonim şirketlerde kurucuların asgari sayılarını düzenleyen 6102 sayılı TTK m. 338 hükmü³⁰, özel kanunlarla yapılacak sınırlamaların uygulama alanı bulmasına yardımcı olmuş böylece AET'nin şirketlere ilişkin 89/667 sayılı on ikinci yönergesi hükmün oluşmasında etkili olmuştur.

AET'nin şirketlere ilişkin 77/91 sayılı ikinci yönergesi 6102 sayılı TTK 379 ila 387. madde hükümlerine olumlu yönde etki etmiştir. Madde hükümlerine anılan yönerge ile getirilen yenilikler TTK gerekçesi ile maddeler halinde³¹ sayılmıştır.

²⁸ Avrupa Forumu'dur. Forum ile ilgili yaklaşım için Bkz. Windbichler, s. 265.

²⁹ Bkz. Kendigelen, s. 138.

³⁰ Tek kişilik ortaklık türü doktrinde "tek adam ortaklığı" şeklinde de ifade edilmektedir. Sener, s. 292.

³¹ Anılan gerekçeler, "(1) Her anonim şirket, genel kurulunun yönetim kuruluna verdiği yetkiye dayanarak sermayesinin yüzde onunu aşmamak şartı ile, kendi paylarını iktisap ve rehin olarak kabul edebilir. Genel kurulun yetkilendirmesi onsekiz aylık bir süre için geçerli olduğu ve sürekli bir şekilde yenilenebildiği için, yasağın -kural olarak - sermayenin yüzde doksanını oluşturan paylar için geçerli

Uluslararası sözleşmeler de yasama üzerinde etkilidir. 6480 sayılı “1989 Uluslararası Kurtarma Sözleşmesine Katılmamızın Uygun Bulduğuna Dair Kanun”³² ile 1989 Uluslararası Kurtarma Sözleşmesi hükümleri 6102 sayılı TTK m. 1298 vd. madde hükümlerini oluşturmuştur.³³ Bu durum, uluslararası sözleşmelerin yasama üzerindeki etkilerine önemli bir örnek teşkil etmektedir.

21 Aralık 1989 tarih ve 89/667/AET sayılı On ikinci Konsey Direktifi girişimciler bağlamında, temerrüt durumunda şahsi malvarlığını kaybetme riskini üstlenmeksizin bir işletme kurmayı kolay hale getirmek için kabul edilmiştir. Direktifin asıl hedefi tek ortaklı bir şirket kurabilmeyi mümkün hale getirmektir. Direktif’in uygulama alanı limited şirketler ile sınırlanmış olmakla birlikte üye devletler bu uygulamayı anonim şirketleri de içine alacak biçimde genişletmeye yetkilidir. Bu hüküm 6102 sayılı TTK m. 573’ün oluşmasına etken olmuştur.

IV. Ticaret Şirketlerinin Yetkililerinin Yasama Üzerindeki Etkisi

Şirketler, hukuk sùjelerinin bir sözleşme ilişkisine dayalı olarak iktisadi amaç ile birleşmeleri sonucu ortaya çıkan topluluklardır. Ticaret şirketleri de aynı özellikleri taşır. İktisadi amaç, *Pulaşlı*’nın da belirttiği üzere

olduğu, yüzde on oranında payın "yasak dışı" olduğu söylenebilir. (2) Şirket, yakın ve ciddi bir kaybı önlemek amacıyla kendi paylarını genel kurulun yetkilendirme kararı olmadan da serbestçe iktisap edebilir. (3) Şirket bu iki büyük istisnaya ek olarak Kanunun 382 nci maddesinde sınırlı sayı (numerusclausus) öngörölmüş bulunan istisnaların varlığında da paylarını iktisap edebilir. (4) İvazsız iktisaplar, yavru şirketin ana şirketin paylarını iktisabı hali de dahil olmak üzere, serbesttir. Yasağa ilişkin hükümler emredicidir. İktisap şeffaflık ve bilgi ve hesap verme uyarınca yükümlölüklerle bağlanmıştır. Yönetim kurulunun görevi olan bilgi verme yükümü, hem kamuyu aydınlatma hem de kurumsal yönetim kurallarının gereğidir. Yasak senede bağlanmış olsun olmasın, nama, hamiline, gerçek nama ve bağlı-nama yazılı paylar için uygulanır. Yasağın, pay senedi ile değıştirilebilir tahvilleri ve şarta bağlı sermaye artırımında (Tasarı m. 463) söz konusu olan değıştirme ve alım haklarını ve diğere benzeri halleri içerip içermediğı gibi tartışmalı olan konular öğretilmeye ağıktır. Bu konudaki katı kanunü düzenlemelerin uygulamada sıkıntılara sebep olabileceğı ve hukukun gelişimini önleyebileceğı düşüncesi ile hareket edilmiştir.” şeklindedir.

³² RG, T. 29.05.2013, S. 28661.

³³ Bkz. Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, s. 294.

teşebbüs (Unterrehmen), sermaye (Kapital) ve emek (Dienstleistung) üçgeninde geniş anlamda³⁴ düşünülmelidir. Bu amaç, aslında yasamanın da gayesi ile örtüşen bir amaçtır. Yasama yetkisi, sosyal ve ekonomik gelişmeler ışığında toplum refahı gözetilerek gerçekleştirilir. Ticaret şirketlerinin amacı da sermaye ve emek ile birleşince yasamanın hedefine ulaşır. Bu nedenledir ki, yasama ve ticaret şirketleri arasında ciddi bir bağ vardır. Bunun sebebi yukarıda bahsettiğimiz üzere iktisadi amaç içerisinde yer alan üçgendir.

Ticaret şirketleri resmi kurumlarda yaşadıkları sorunları bir üst makama şikayet ya da hukuki görüş olarak sunabilmektedirler. Resmi kurumlar bu şikayet, talep ya da hukuki görüş taleplerini mevcut yasal düzenlemeleri nazara alarak cevaplamaktadır. Mevcut yasal düzenlemenin somut olayı karşılamaması durumunda ise resmi kurum tarafından hukuki görüş verilmekte ya da konunun ilgilisi resmi kurum farklı ise konu bu kuruma iletilmektedir. Konunun ilgilisi olan bakanlık, sorunu hukuki görüş yöntemi ile somut olaya münhasır ve geçici olarak çözüme yolunu seçebilmektedir. Bu durum, ilerleyen aşamalarda yapılacak olan ikincil mevzuat düzenlemelerinde etkin rol oynayabilmektedir.

a. Bankalar

Dünya Bankası, Avrupa Yatırım ve Kalkınma Bankası, IMF gibi kuruluşlar çok uluslu şirketlere kredi sağlayan büyük finans kuruluşlarıdır. Ticaret şirketlerinin IMF döviz kuru politikalarının uygulanışı ile ilgili “surveillance” yani istikrarlı gözetimi üye ülkeler üzerinde uygulamaktadır. Üye ülkenin bürokratları ile görüşmeler yapılarak iç hukuktaki engellerin gözetim

³⁴ Pulaşlı, s. 4, 2014.

politikası ile kaldırılması önerilir. Yine değerlendirme notları verilerek gözetim politikasının istikrarlılığı sağlanır.³⁵

Bankalar ve uluslararası ticarete önem taşıyan ve dış ticarete kullanılan teslim şekillerinin de yasama üzerinde etkisi vardır. Ticaret şirketlerinin 1940'lı yıllarda "Incoterms" hükümlerinden alınan CIF ve FOB başta olmak üzere deniz aşırı satışlara 6762 sayılı TTK' da yer verilmekteydi. Ancak daha sonra "Incoterms" 2000' in uygulanmaya başlanması ve sürekli uygulama değişikliğine gidildiği için 6102 sayılı TTK'da yer verilmemiştir. "Incoterms" kuralları 6762 sayılı TTK m. 25' i etkilemiş ancak sürekli değişiklik göstermesi neticesinde 6102 sayılı TTK m. 23'³⁶ te yer verilmeyerek aslında yasama üzerindeki etkisini sürdürmeye devam etmiştir.

Dünya Bankası da yasama üzerinde etkide bulunan önemli faktörlerden birisidir. Her ne kadar IMF gibi istikrarlı ve periyodik gözetim gerçekleştirilmesine de üye ülke hakkında ülke ekonomi raporu düzenler. İncelemeleri geneldir ancak diğer kredi kuruluşlarına önemli bir referans³⁷ oluşturur.

b. Ticari İştirakler

Gümrük ve turizm işletmeleri şirketleri, kredi garanti fonu şirketleri, vadeli işlem ve opsiyon borsası şirketleri, KOBİ girişim sermayesi yatırım şirketleri, organize sanayi ve teknoloji bölgeleri şirketleri, umumi mağaza şirketleri, Avrupa Birliği İş Geliştirme (ABİGEM) şirketleri, danışmanlık ve eğitim şirketleri, organizasyon ve fuarcılık şirketleri, bilgi teknolojileri şirketleri

³⁵ Karluk, s. 394.

³⁶ Gerekçe, 6102 sayılı TTK m. 23.

³⁷ Karluk, s. 419.

gibi şirket türleri ekonomi hayatında önemli rol oynayan şirket türlerinin önde gelenlerindedir. Bu şirketler ve ortakları konularının alt dallarını ilgilendiren şirket türlerini doğrudan ya da dolaylı yönden etkilemektedir. Birçoğunun iştirakçilerinin kamu tüzel kişisi olması, bu iştirakçilerin ekonomi ve iş dünyasında etkin rol oynamalarını sağlamaktadır.

V. Yargı Kararlarının Yasama Üzerindeki Etkisi

Yargı kararları ulusal ve uluslararası bağlamda yasama üzerinde etkilidir. Yerel hukuk kuralları yerel yargı kararlarından etkilenmekte ve uygulama sorunları açısından gerekli önlemleri yasama müzakereleri ile almaktadır. Yerel mevzuat hükümlerinin yargı kararlarında oluşan görüş birliği çerçevesinde, bir temele oturtulduğu bilinen bir gerçektir.

Acentenin hakları altında düzenlenmiş olan 6102 sayılı TTK m. 114/3 hükmü Alman yargı kararlarından etkilenmiştir. Anılan hükmün gerekçesinde Alman yargı kararlarından örnekler verilmiştir.³⁸Tasfiye halindeki bir şirketin birleşmeye katılması malvarlığının dağıtılmaya başlanmamış olması ve devrolunan şirket olması şartı ile mümkün olacaktır. Anılan durum 6102 sayılı TTK m. 138/1' de düzenlenmiş ve İsviçre Federal Mahkemesi' nin fesih kararının geri alınabileceğine ilişkin Kararı (BGE 123 III 473) ile Yargıtay' ın aynı nitelikteki kararı³⁹madde hükmünün düzenlenmesinde etkili olmuştur. Şirketler topluluğunda sorumluluk hükümlerinin tam hakimiyet durumunu düzenleyen 6102 sayılı TTK' nın 203. maddesi Fransız Yüksek Mahkemesi'nin verdiği "Rosenblum" kararından etkilenmiştir. Aynı Kanunun 209. maddesi İsviçre Federal Mahkemesi'nin Wibrü/Swissair kararı (BGE 120 II 331) ile

³⁸ Gerekeç, 6102 sayılı TTK m. 114/3.

³⁹ 11. HD, T. 29.5.1990, E:1989/3337 - K:1990/4327.

kabul ettiği “Konzern”⁴⁰ in toplumsal güven sağladığı ilkesini esas almaktadır. Kollektif şirketlerde şirketin feshi, bir ortağın kendisinden kaynaklanıyorsa, bu ortağın şirketten çıkarılması diğer ortaklarca istenebilir ve bu isteme ilişkin çoğunlukla karar alınacağı da şirket sözleşmesi ile düzenlenebilir. Bu düzenleme 6102 sayılı TTK m. 255’ de düzenlenmiştir. Çıkarma kararı alınmadığı takdirde her ortağın ayrılma payının belirlenmesini istemek ve şirketin feshine kendisinden kaynaklanan sebeplerle neden olan ortağın şirketten çıkarılması için dava açma hakkı (actioprosocio) vardır. Bu hükmün düzenlenmesinde Yargıtay uygulamaları etkili olmuştur.⁴¹

6102 sayılı TTK m. 433 yetkisiz katılma hükmünü düzenlemektedir. Hüküm, gerek Yargıtay’ın bazı kararları gerekse doktrindeki görüşlerin esas alınarak hazırlanmıştır. Bu hüküm CO art. 691/1⁴² madde metninden alınmıştır. Anılan hükme göre oy hakkının kullanılmasına ilişkin sınırlamaları dolanmak veya herhangi bir şekilde etkisiz bırakmak amacı ile payların veya pay senetlerinin devri ya da pay senetlerinin başkasına verilmesi geçersizdir. Aynı hükmün 6762 sayılı TTK’daki hükmüne karşılık gelen m. 361’de “tesirsiz bırakmak” ifadesine yer verilmiştir. İsviçre Borçlar Kanunu’ndaki karşılığında ise “abandon” kelimesine yer verilmiştir. 6102 sayılı TTK gerekçesinde de haklı olarak ifade edildiği üzere Fransızca kelimenin karşıladığı anlamsal bütünlük Türkçe ifadeden daha etkin ve geniştir. Bu anlamı karşılamak üzere “herhangi bir şekilde etkisiz bırakmak” ifadesi kullanılmıştır.

⁴⁰ Şirketler topluluğu.

⁴¹ Gerekçe, 6102 sayılı TTK m. 255.

⁴² Anılan madde hükmü “Ilestinterdit’abandonnerdesactionspourpermettreareprésentantd’exercer le droit de vote à l’assemblée générale si cet abandon a pour but de rendreillusoireune restriction apportée à ce droit.” şeklindedir.

Genel kurulun özellikle hangi kararlarının butlan hükmüne tabi olduğu örnekleme şeklinde 6102 sayılı TTK m. 447/1' de ifade edilmiştir. Bu hüküm, yıllarca süregelen Yargıtay uygulamaları neticesinde ortaya çıkmıştır.⁴³

Yönetim kurulunun, imtiyazlı pay sahipleri özel kurulunun onaylamama kararı aleyhine, karar tarihinden itibaren bir ay içinde, genel kurulun söz konusu kararının pay sahiplerinin haklarını ihlal etmediği gerekçesi ile, bu kararın iptali ile genel kurul kararının tescili davasını, şirketin merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde açabileceğine ilişkin 6102 sayılı TTK m. 454/7 hükmüne karşılık gelen 6762 sayılı TTK m. 389 hükmünün bu hükümleri içermemesi karşısında oluşan boşluk Yargıtay kararları ve doktrin ile doldurulmuştur.

İç kaynaklardan sermaye artırımını düzenleyen 6102 sayılı TTK m. 462 madde hükmünün üçüncü fıkrası Yargıtay kararları ve doktrinden etkilenecek oluşturulmuş bir hükümdür. Bilançoda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonlar sermayeye dönüştürülmeksizin, sermaye taahhüt edilmesi yoluyla sermaye artırılması durumunda yapılan işlem butlan ile batıldır.

6102 sayılı TTK m. 468/2'de yer alan "Taahhüdün ifası, para yatırılması veya takas yoluyla bir mevduat veya katılım bankası aracılığıyla gerçekleştirilir." hükmü, İsviçre hukukunda da kabul görmüş ABD'deki "principalwarrant" ya da "conversionagent" olarak adlandırılan terimlerden etkilenmiştir.

Anonim şirketlerin sona erme sebeplerini düzenleyen 6102 sayılı TTK m. 529/1 hükmü ağırlıklı olarak Yargıtay kararlarından etkilenmiştir. Önceki

⁴³ Gerekçe, 6102 sayılı TTK m. 447.

içtihatların aksine, 1987 tarihli bir Hukuk Genel Kurulu Kararı⁴⁴ ile sürenin sona ermesine rağmen işlere fiilen devam etmek suretiyle şirketlerin belirsiz süreli hâle geleceğinin altı çizilmiştir. Bu hükmün (b) bendi, 6762 sayılı TTK m. 434/2’de yer alan “Şirket maksadının husülü veya husulünün imkansızlığı” ifadesinden tamamen farklı ve içtihatlar ile doktrinden etkilenerek düzenlenmiştir. “Şirketin amacı” yerine “işletme konusu” ifadesi kullanılmaktadır. Şirket ile işletme aynı öznede kullanılarak amaç yerine konu vurgusu yapılmaya çalışılmış, bu şekilde anlamda genişliğin sağlanması hedeflenmiştir. Konu amaca ulaşmak adına yapılan faaliyetlerdir. Amaç olmazsa konu sebepsiz kalacaktır. Dolayısı ile konuyu amaçtan ayrı tutup amacı gizli özne yapmak, uygulama sorunlarının ucunu yine açık bırakacaktır. Bu durum, bir konuyu açıklayan alt başlığın ana başlığı anlatmaya çalışması gibidir. Bir Alt başlık ana başlığı, sadece kendi konusunun sınırları içerisinde karşılar. Zira bir alt başlık ana başlık altındaki münferit salt bir konudur ve ana başlığın diğer alt başlıklarına işaret edemez. Ancak, ana başlık her alt başlığı her zaman karşılamaktadır. Bu nedenle kanımızca, 6102 sayılı TTK m. 529/1-b⁴⁵ hükmünde amaç ve konu aynı cümle içinde yer almalıdır. Kanun koyucunun amacına gelince, elbette icra edilen faaliyetler şirketin sona erme sebeplerinin tayininde ağırlıklı rol oynamalıdır.⁴⁶ Ancak icra edilen faaliyetleri, kaynağı olan amacından ayırmak istisnai durumları ve uygulama sorunlarını beraberinde getirebilecektir.

⁴⁴ YHGK, T. 25.02.1987, E:1986/211 - K:1987/120. Anılan kararda şirketin süresiz hale gelmesi “süresi bitmiş olmasına rağmen faaliyetine devam eden bir anonim şirket süresiz hale gelmiş olmakla birlikte, şirket genel kurulunun bu yönde ayrıca bir karar alması ve ana sözleşmeyi değiştirmesi de gereklidir. Doğaldır ki, tam ehliyete sahip şirket ve organları, şirketin süresiz hale geldiğini tespit edebilecekleri gibi şirket için değişik bir süre de kabul edebilirler.” şeklinde ifade edilmiştir.

⁴⁵ Hükmün “İşletmenin amaç ve konusunun gerçekleşmesiyle veya gerçekleşmesinin imkânsız hâle gelmesiyle” şeklinde olmasının daha doğru olacağı kanaatindeyiz.

⁴⁶ Gerekçe, 6102 sayılı TTK m. 529/1-b, s. 201.

TTK m. 553/1' de belirtilen “Yöneticiler” kelimesinin yorumlanması 6102 sayılı TTK gerekçesinde öğretiyeye ve yargı kararlarına⁴⁷ bırakılırken, sorumluluğun sınırlarının açıkça çizilmeye çalışılması kanaatimizce uygulama açısından farklılıklar yaratacaktır.

6102 sayılı TTK m. 557 hükmü, zararın tazmini durumunda birden fazla kişinin sorumluluğu söz konusu olduğunda bu kişilerden her birinin kusuruna ve durumun gereklerine göre, zarar şahsen kendisine yükletilebildiği ölçüde, bu zarardan diğerleriyle birlikte müteselsilen sorumlu olmasına ilişkin hükmünü düzenleyerek İsviçre Federal Mahkemesi'nin çeşitli kararlarında⁴⁸ yer verdiği mutlak teselsül ilkesinden ayrıldığı kararlarını esas almıştır. 6102 sayılı TTK m. 557/2'de ise davacının birden çok sorumlu kişiyi zararın tamamı için birlikte dava edebileceği ve hâkimin aynı davada her bir davalının tazminat borcunu belirlemesini isteyebileceği hükmüne yer vermiştir. Burada “zararın tamamı” ifadesinin tanımı yargı kararlarına ve doktrine bırakılmıştır. Yine aynı hükmün üçüncü fıkrası uygulamada yaşanan durumlardan etkilenmiştir.⁴⁹

Özellikle yargı önüne gelen davalarda sıklıkla karşılaşılan “ibra kararının genel kurul kararı ile kaldırılması” durumu karşısında 6102 sayılı TTK m. 558/1 hükmü düzenlenmiştir. Menfi borç ikrarı niteliğinde olan ibra karardan yıllar sonra geri dönmek elbette işlem güvenliği anlayışına ve hukuka aykırı olacaktır.

⁴⁷ Hükmün uygulanış tarzı ve hakimin takdir yetkisini kullanması için Bkz. Oğuzman/Barlas, s. 88.

⁴⁸ BGE 4C.147/1995, BGE 117 II 432, BGE 122 III 324/1996. Ayrıca konu ile ilgili Bkz. Forstmoser, s. 484., Frick, s. 12.

⁴⁹ Anılan hükmün gerekçesinde “Uygulamada sorumluluk davası açılırken, çeşitli sebeplerle bazı üyelerin, dava dışı bırakılarak kayırdıklarına oldukça sık rastlanmaktadır. Bu sınırlamalarda hakim pay sahibinin kendi temsilcisini kayırmak veya davacıları belirleyen resmi makamın bazı kişileri korumak istemesi veya başka sebepler ve hesaplar rol oynamaktadır. Rücu davasını da davalılara özgülemek hem haksızlığı katmerli hâle getirir hem de davacıya adil olmayan bir güç sağlar. Bunun için 557 nci maddenin üçüncü fıkrası, rücu davasının sorumluluk davasının davalılarına değil, müteselsil sorumlular aleyhinde açılabilceğini öngörmüştür.” denilmektedir.

Yasama ve yargı kararları arasında vazgeçilmez bir ilişki vardır. Yukarıdaki örnekleri çoğaltmak elbette mümkündür. *Doehring*' in de dediği gibi Supreme Court⁵⁰, Alman Federal Anayasa Mahkemesi yasamanın üstünlük ve egemenliğine rağmen adaleti sağlamaktadırlar. Nihai kararların verilmesi ve hukuk yaratmanın sürekliliği⁵¹ sayesinde yasama yargının kararlarından etkilenmektedir.

VI. Basın ve Yayın Organlarının Yasama Üzerindeki Etkisi

Tacirler özellikle de ticaret şirketleri müşterilerinin ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına mevcut bir yasanın değiştirilmesi için basın ve yayın organları vasıtası ile seslerini duyurup geniş bir kitlenin de olurlarını alabilmekte böylece yasama üzerinde etkili olabilmektedir. Basın ve yayın organları sayesinde hükümet ve vatandaşlar arasında doğrudan iletişim kurulabilmektedir. Bu durum yasamanın etkisinin azalmasına ve vatandaşların yasama üzerindeki etkinliklerinin artmasına neden olmaktadır. Yasama böylece günümüzde müzakere organı⁵² haline gelmeye başlamıştır. Televizyon, radyo ve reklamlar ile etnik pazarlamanın⁵³ bölgesel etkileri yasamayı etkisi altına almaktadır. Kitle iletişim araçlarının birçok hukuk dalına etkisi tartışılmazdır. Ancak kitle iletişim araçlarının yasama üzerindeki etkisi, kişilerin hak ve yükümlülüklerini etkileyecek kuralların getirilmesi bağlamında daha büyük bir öneme sahiptir. Yasamanın gittikçe bir müzakere organı haline dönüşmesi kitle iletişim araçlarının önemini daha da artırmaktadır. İşte bu aşamada tacirlerin de yaşanan olumsuzlukları, yasa boşluklarını kitle iletişim araçları vasıtası ile sosyal

⁵⁰ Yüksek Mahkeme.

⁵¹ Doehring, s. 224.

⁵² Teziç, s. 463.

⁵³ Özsungur, Fahri. *Türkiye'de Etnik Pazarlama*. Leges Kamu Hukuku Dergisi, Şubat 2014, s. 45.

medyaya duyurması, aynı durumda olan şirketlerin de yaşadıkları sorunları paylaşımlarını sağlayarak konu hakkında bir kamuoyu oluşmasına neden olacaktır. Kamuoyu ortak değerlerin birleştirilmesi ve ortak değere sahip çıkılması anlamında önem arz etmektedir. Basın ve yayın organları da bu değerleri objektif ve hukuka uygun bir şekilde sosyal medyaya aktarmalıdır.

VII. Doktrinin Yasama Üzerindeki Etkisi

Doktrin teorisinin pratikle birleştiği, bilginin gerek yerel gerekse yabancı hukuk ile birleştirilerek ve süzülerek asıl hedefin ve doğrunun yolunda ilerleme kaydedildiği, yargıya, yasamaya ve hukuka ışık tutan, nesillerce unutulmayacak, yazılı ve sözlü olmasa dahi belleklerde yer edecek olan bir mirastır. Hukukun temelini insan olması nedeni ile dolaylı diğer temeli de doktrindir. Doktrin, bağımsız bir şekilde fikir üretir. Doktrin hukukun hammaddeyi olan fikri üretmekle kalmaz bu fikri işler ve gerçekliğe uygun hale getirilmesi için uygun yollar çizer. Bu bağlamda yasama doktrinden her zaman esinlenmelidir. Türk hukukunda yasama doktrinden sürekli etkilenmektedir. Konuyu esaslı örneklerle sıralamak mümkündür.

Yabancı doktrinde "pay sahipliği vermeme"nin geçici bir hâl olduğu, paylar anonim şirketin elinde iken pay sahipliği haklarının dondukları, payların devri ile birlikte söz konusu paylardan kaynaklanan hakların canlandığı görüşünden etkilenecek 6102 sayılı TTK m. 379/1' de belirtilen esas veya çıkarılmış sermayesinin onda birini aşan veya bir işlem sonunda aşacak olan miktarda, ivazlı olarak iktisap ve rehin olarak bir şirketin kendi paylarını kabul etmesi durumunda bu paylara ait oy hakkı ve buna bağlı hakların donması hükmünü getiren 6102 sayılı TTK m. 389/1 hükmü düzenlenmiştir. 6102 sayılı TTK m. 389 hükmünde yaşanacak olası sorunların çözümü ise yargı kararları ve

doktrine bırakılmıştır. Gerçekten de 6102 sayılı TTK m. 389 gerekçesinde, anılan hükmün 6762 sayılı TTK m. 329' a nazaran daha kapsamlı ve kesin bir hüküm olduğu belirtilmişse de şirketin kendi paylarını iktisap etmesi neticesinde bu paylara ait oy hakkı ve buna bağlı hakların donması hükmünün açık yaptırımlara bağlanmamış olması, hükmün hukuki neticeler ve yaptırımlar bağlamında askıda kalmasına sebebiyet vermiştir.

Geçersiz yönetim kurulu kararlarının özellikle eşit işlem ilkesine aykırı olanlarının batıl olduğu konusunda mahkemeden tespit istenebileceğine ilişkin 6102 sayılı TTK m. 391/1-a hükmü Yargıtay'ın içtihatlarından etkilenmiştir.

Yönetim kurulu üyesi, genel kurulun iznini almaksızın şirketle kendisi ya da bir başkası adına işlem yapamaz.⁵⁴ Genel kurulun izninin alınmaması şirkete, yönetim kurulu tarafından izinsiz yapılan işlemin batıl olduğunu ileri sürme hakkı verir. İşlemin batıl olduğunu ileri sürme hakkı sadece şirkette olup işlemin diğer tarafının böyle bir hakkı bulunmamaktadır. 6102 sayılı TTK m. 395/1' de ve 6762 sayılı TTK m. 334' de düzenlenmiş olan bu hüküm doktrin ve yargı kararlarından etkilenmiştir.

Anonim şirket genel kurullarıyla ilgili 6102 sayılı TTK m. 428/1 ve 428/2 hükmünde yer alan temsilcileri ile tevdi eden temsilcilerin, temsil ettikleri payların itibari değerlerini, sayılarını ve gruplarını şirkete bildirme yükümlülüğünün, en son genel kurulda yapılmadan toplantıya katılması durumunda 6102 sayılı TTK m. 431/1 gereğinin yerine getirilmemesi, 6102 sayılı TTK m. 446/1 gereğince bu şekilde alınan genel kurulların iptal edilebileceği olgusu karşısında, anılan genel kurulların bu şekilde alınmasının mutlak iptal sebebinin mi oluşturduğu yoksa tevdi eden temsilcinin temsil ettiği

⁵⁴ Ortaklıkla işlem yapma yasağı konusunda Bkz., Tekinalp, s. 160, 2011.

paylardan doğan oy hakkının genel kurul kararındaki etkisinin araştırılmasının mı gerektiği konusu doktrin ve yargı kararlarına bırakılmıştır. Ayrıca bildirim yerine getirmeyen tevdi edilen temsilcinin sorumluluğu konusunda da özel bir hüküm kurulmamış olmakla, somut olaya uygulanacak hukuk kuralının tayini konusu yine doktrin ve yargı kararlarına bırakılmıştır.

Haklı sebeplerle fesih hükmünü düzenleyen 6102 sayılı TTK m. 531/1 ile azlık hakkının hukukumuzda girişi, doktrinin ağırlıklı etkisi ile sağlanmıştır. Bu hükümde yer alan “haklı sebepler” kavramının anlamının tespiti de öğreti ve yargı kararlarına bırakılmıştır.⁵⁵ Aynı şekilde sorumluluk hükümlerinden “Belgelerin ve beyanların kanuna aykırı olması” hükmünü düzenleyen 6102 sayılı TTK m. 549/1 hükmüne dayanarak açılacak olası sorumluluk davalarında, “zarar görenler” ve “düzenleyenler” kavramlarının sınırlarının belirlenmesi doktrin ve yargı kararlarına bırakılmıştır.

VIII. Uygulamanın Yasama Üzerindeki Etkisi

Uygulama sorunları ve toplumsal problemler yasama üzerinde etki etmektedir. Özellikle bilişim ağının gelişmesi ve teknolojik değişimler yasamanın etkin bir şekilde değişmesine olanak tanımaktadır. İnternet ağı ile ticari ilişkilerin üretilmesi yeni sorunları beraberinde getirmektedir. Ticaret hukukunun bilişim ve teknoloji⁵⁶ ile birleşmesi sorunları kompleks hale getirmekte ve mevcut yasal düzenlemelerdeki boşluklar için yeni çözüm yolları üretilmesine sebebiyet vermektedir.

⁵⁵ Gerekçe, 6102 sayılı TTK m. 531/1-b, s. 203. Bu gerekçe ile davacıya paranın kimin tarafından ve nasıl ödeneceği, bu payları geçici olarak şirketin iktisap edip edemeyeceği yargı kararlarına ve öğretideki görüşlere bırakılmıştır.

⁵⁶ Bilişim ve teknoloji alanındaki sorunlara örnek olarak, müşterilere sağlanan servis hizmetlerinde (web hosting) yaşanmaya başlanan aksaklıkların hukuksal sorunlara neden olmaya başlaması verilebilir. Konu hakkında Bkz. Özsungur, Fahri. *Web Hosting*, Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, 2013, C. 9, s. 22.

Borçlar hukuku anlamındaki borç ilişkilerinin oluşturduğu düzen ve yükümlülüklerin esas sözleşme ile getirilen düzen ve yükümlülükleri sınırsız şekilde ihlal etmesi durumu, 6102 sayılı TTK ile uygulamadan etkilenmek sureti ile engellenmeye çalışılmıştır. Buna örnek olarak 6102 sayılı TTK m. 480 verilebilir. Gerçekten de madde hükmü esas sözleşmeye ağırlık tanıyarak "joint-venture sözleşmesi" şeklinde ifade edilen atipik sözleşmelerin uygulamadaki yeri dikkate alınarak esas sözleşme hükümlerini yok edici ya da sınırlandırıcı hükümlerin önüne geçmek istenmiştir. Burada daha çok ulusal hukukun üstünlüğü ve etkinliği gözetilmiştir. Hal böyle olunca uluslararası ticaret sözleşmelerindeki uyuşmazlıkların çözümü açısından, bu ilkenin yasama üzerinde etki etmesinin ulusal sorunların çözümü dışında etkili olmayacağı kanaatindeyiz. Zira bu ilke ile MÖHUK m. 24 gereği "sözleşme ilişkisine en yakın hukuk" kriteri ve Türk hukuku açısından "en yakın hukuk" esasından uzaklaşmış olunacaktır.

Borsaya kote edilmemiş nama yazılı payların şirket tarafından, esas sözleşmede öngörülmuş önemli bir sebebi ileri sürerek veya devredene, paylarını, başvurma anındaki gerçek değeriyle⁵⁷, kendi veya diğer pay sahipleri ya da üçüncü kişiler hesabına almayı önererek, onay talebini reddedebileceğine dair, uluslararası uygulamada "escape clause"⁵⁸ adı verilen hüküm, 6102 sayılı TTK m. 493'te düzenlenmiştir.

⁵⁷ Gereğe, 6102 sayılı TTK m. 493/1, s. 189. Anılan madde gerekçesinde "gerçek değer" kelimesinin somut olaya göre anlamının tayini doktrin ve yargı kararlarına bırakılmıştır. Burada doktrine bırakılan bir anlam tayini hiçbir tarafın hak kaybına sebebiyet vermeyecek, bilakis anlamın sınırları yerel hukuk ve yabancı hukuk kuralları ile mukayese edilerek en uygun çizgilerle çizilecektir. Anlamın tayininin doktrine bırakılması kanımızca isabetli iken yargı kararlarına bırakılması uygulama farklılıklarına yol açabileceği gibi hak kayıplarına da sebebiyet verebileceğinden isabetli değildir.

⁵⁸ Literatürde kaçış ya da kurtulma klozu olarak bilinir. Bkz. Rahman, Ataur/Hasan, Reshman, *Currency Crisis in Bangladesh Economy: Some Insights*, Journal of Finance and Economics, 2014, s. 8., Jimenez, Maria Lucia Florez/ Polania, Julian A. Parra, *Forward Guidance With an Escape Clause: When Half a Promise is Better Than a Full One*, Borradores de Economía, 2014, C. 811, s. 8 vd.

Yasama üzerinde özel bir kısım finansal uygulama ilkelerin de etkisi vardır. Bu ilkelerden birisi finansal yönetimdir. Örnek vermek gerekirse, tahvilin üzerinde yazılı değeri gösteren nominal değer açısından⁵⁹ ülkeden ülkeye sınırlama kayıtları getirilebilmektedir. Farkların muhasebesi⁶⁰ açısından ABD ve Almanya arasında vergi amacıyla hızlandırılmış amortisman, raporlama amacıyla da sabit amortisman yönteminde farklılıklar gözlenmektedir. Birçok devlet içerisinde ticari faaliyetini gösteren ticaret şirketlerinden muhasebe uygulamalarını, faaliyet gösterdiği devlete uygun hale getirmesi istenebilir. Bu durum şirketler için milyonlarca dolar zararın da göstergesi haline gelebilir. Bu olası zararın sonuçlarını salt maddi anlamda düşünmemek gerekir. Zira finansal yönetim ilkeleri, para politikaları, farkların muhasebesi ilkesindeki farklılıklar, muhasebe standartlarının değişiklik göstermesi ticaret şirketlerinin zararına sebebiyet verecek, zarar gören şirketler faaliyet gösterdikleri devlet topraklarındaki faaliyetlerini sonlandıracak ve bu da yatırımcının dış göçüne neden olabilecektir. Halbuki yasama üzerindeki etkinin artması ve yasamanın etkin işlevinin azalmaya başlaması yani bir müzakere organı haline gelmesi küreselleşme açısından önemlidir.

Küreselleşme bağlamında önem arz eden konulardan birisi küresel pazarlama karmasının⁶¹ fiyat ögesidir. Özellikle dumping ile ihraç ürünün iç pazarda maliyetin⁶² altında ya da dış pazarda ürünün üretildiği ülkedeki fiyatından daha düşük fiyata satılmasıdır. Ticaret şirketlerinin ürün ve tutundurma stratejilerinin daha etkin ve verimli işleyebilmesi, küresel pazarlama karmasının fiyat ögelerinin yasama üzerinde olumlu etkiler göstererek şirketler lehine düzenleme getirilmesi ile mümkün olacaktır. Ticaret şirketlerinin

⁵⁹ Ercan/Ban, s. 102.

⁶⁰ Brealey/Myers/Marcus, s. 39.

⁶¹ Çabuk, s. 56.

⁶² Üretim anlayışının değişimi ve maliyet etkinliğinin faaliyet tabanlı maliyetteki etkisi için Bkz.Özsungur, Fahri. *Faaliyet Tabanlı Maliyetleme*, Mali Hukuk Dergisi, 2014, C. 10, s. 54.

ekonomik sorumluluklarını yerine getirebilmesi ve etik sorumluluklarının bilincinde hareket edebilmesi için, sosyal sorumluluk piramidi⁶³ içerisinde yer alan yasal sorumluluklar kıstasının yasama tarafından şirket lehine çözüm yolları müzakeresi geliştirilmesi gerekmektedir. Aynı şekilde web pazarlama stratejilerinin de geliştirilerek internet satışları bağlamında yasama organının uluslararası ticaretin tarafı olan diğer ülke ve örgütlerle gerekli optimizasyonları sağlaması ve uyum sorununu yine müzakerelerle çözmesi gerekmektedir. Yasama, ticaret şirketleri lehine düzenleme yaparken kültür, yönetim, organizasyon, kaos ve karmaşıklık yaklaşımının⁶⁴ olumlu yönlerini dikkate almalıdır. Kaos ve karmaşıklık yaklaşımının insan unsurunu ele alarak yönetim ve organizasyona bir bütün gözü ile bakması; değişen, küreselleşen, bilgi sistematığı ve teknolojisi sürekli gelişen dünyamızda, bu yaklaşımın uygulama faydası en yüksek kompleksite⁶⁵ yaklaşımı olmasına sebep olmuştur. Bu yaklaşım, fen bilimlerdeki neden ve sonuç ilişkisi gibi sosyal bilimlere uygulanması güç izlerin süzülmesi şeklinde uygulanmalıdır.

IX. Uluslararası İflasın Etkisi

Uluslararası iflas günümüzde sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Ticaret şirketleri uluslararası ticari ilişkilerinde her zaman finansal başarı göstermeyebilir. Uluslararası ticari sözleşme ilişkisi içindeki tarafların bu bağlamda korunması gerekir.

Uluslararası iflasın çözümünde temel iki kural ve prensip geçerlidir. Bunlardan ilki iflasın hukuki etkilerinin iflasın açıldığı devletin hakimiyet alanı ile sınırlı olduğu ülkesellik prensibi; bir diğeri ise iflasın hukuki etkilerinin

⁶³ Çabuk, s. 66.

⁶⁴ Koçel, s. 373.

⁶⁵ Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. Koçel, s. 369.

iflasın açıldığı devletin hakimiyet alanı ile sınırlı olmadığı, mevcut malvarlığı değerlerini kapsadığı prensiptir. Her iki prensibin de olumsuz yanları vardır. Ülkesellik ilkesinde, uyuşmazlık tarafının tabi olduğu devlette alınan iflas kararı, diğer uyuşmazlık tarafının tabi olduğu devlette hukuki sonuç doğurmamaktadır. Evrensellik ilkesinde ise, iflasın hukuki neticeleri uyuşmazlık taraflarının tabi oldukları devletler açısından farklılık göstermesi nedeniyle tarafların hak kaybına sebebiyet verebilecektir.⁶⁶ Bu nedenle uluslararası iflas hükümlerinde yaşanacak olası hak kayıplarının asgariye indirilmesi için evrensellik ilkesine yeni çözüm yolları üretilerek yerel hukukta düzenlemeler yapılmalıdır. Yabancı iflas kararları, MÖHUK m. 54/1-b hükmü değiştirilerek MÖHUK m. 50 anlamında tenfizi mümkün yabancı mahkeme ilamları hükmüne tabi tutulmalıdır. Yasama, birçok alanda yaptığı yenilik ve değişim sürecinin aynısını uluslararası ticaret bağlamında özellikle uluslararası iflas hükümleri açısından da uygulamaya geçirmesi gerekir.

X. Incorporation ve Hukuk Seçimi Etkisi

“Incorporation” kelime olarak dahil etme, ekleme anlamına gelmektedir. Uluslararası ticarete uyuşmazlıkların çözümü anlamında “incorporation”⁶⁷, taraflar arasında imza altına alınan sözleşmeye kısmen ya da tamamen ek ve referans olarak düzenlenecek metnin taraflar arasında bağlayıcılığı ilkesini getiren esastır. Hukuk seçimi ise uluslararası ticarete olası uyuşmazlıkların çözümünde sözleşme ile hangi hukuk kurallarının uygulanacağını belirlemesidir. Genel işlem şartları ve standart sözleşmeler “incorporation” olarak referans gösterilebilir. Referans gösterilen

⁶⁶ Nomer, s. 568.

⁶⁷ Ekşi, s. 64.

“incorporation” ile oluşacak uyuşmazlıklarda çözüm yolu geliştirilmesi ve uluslararası ticaret bağlamında taraflara yasal kolaylıklar sağlamak adına yasama bu referans hükümlerini iç hukukta hüküm altına alabilir ya da kolaylık öngören hükümlerle mevzuat değişikliklerine gidebilir.

Uluslararası ticari anlaşmalar da yasama üzerinde etkilidir. Yasanın verdiği yetki ile imzalanan uluslararası ticari anlaşmaların iç hukuka etkisi tartışılmazdır. Her ne kadar TBMM tarafından uygun bulunması zorunlu değilse de RG’ de yayımlanmak zorundadır.⁶⁸

SONUÇ

Ticari gelişmeler, yerel ve uluslararası hukukta kanunlaşma açısından yasama üzerinde birçok olumlu etkiye sahiptir. Sivil toplum örgütleri, şirketler gibi ticaret hukukunun gelişmesine katkı sağlayan ajanlar; yasama üzerinde kanunların uluslararası hukuk standartlarına uygun hale getirilmesi açısından önem arz etmektedir. Ticari gelişmeler, uygulamaların ihtiyaçlara cevap verilebilirliğini ölçmede yardımcı olmaktadır. Ticari gelişmeler ile uygulamaların ülkelerin iç hukuklarına işlenmesi sağlanır. Ticaret hukukunda müşteri ve sağlayıcı çerçevesinde ihtiyaçların karşılanması, karşılıklı hukuki ve maddi tatmin sorunlarının yeknesak çözümlere bağlanması açısından ticari gelişmeler yasamaya yardımcı olur. Değişen şartlar, ekonomik ve sosyal değişim, kültürel ve etnik farklılıkların göz ardı edilmemesi ve daha birçok neden açısından uluslararası standartlara uygun ticaret hukuku kurallarının iç hukukta yer alması ve bu anlamda gerekli yasama faaliyetlerine girişilmesi; ülkelerin uluslararası ticaretteki yerlerini koruyabilmeleri açısından önem arz

⁶⁸ Bkz. Karluk, s. 41.

eder. Bu bağlamda; müşterilerin ve sağlayıcıların hukuki ve maddi ihtiyaçlarının sağlanması, ticari gelişmelerin yasama üzerinde olumlu etkilerine bağlıdır.

Demokrasi ve sosyal adaletin gerçekleşmesi beraberinde birçok sosyal, ekonomik ve hukuki politikaların gelişmesini⁶⁹ sağlayacaktır. Küresel ekonomi ve politikaların sürekli değişiklik göstermesi yasamayı kendi içinde etkinliğini kaybettirirken, çalışmalar bağlamında ve müzakere açısından etkinliğini artıracaktır. Yasama etki altında kalırken de bir kısım faktörleri göz önünde bulundurmamak gerekir. Yasama faaliyetleri etki altında yapacağı düzenlemelerde, hukuk felsefesinin ve hukuk sosyolojisinin vazgeçilmezliğini göz ardı etmemelidir.⁷⁰ Hukuk sistemleri hiyerarşik bir düzen içerisinde ve etkili⁷¹ olmalıdır. Toplum bilim yönünden iktidar tipinin akılcı, gelenekçi ya da karizmatik⁷² olması, yasamanın etki alanına müdahale etmesini meşru kılmamalıdır. Ayrıca yargı kararlarının yasama üzerindeki etkilerine ağırlık verilirken, doktrinin bağımsız bir şekilde fikirleri üretip aynı zamanda işlediği, yargıda oluşan kararların ve değişen her şeyi olası ihtimalleri ile birlikte düşünerek harmanladığı, hukukun temel etik değerlerini, ulusal ve uluslararası hukuk kurallarını yakından takip ettiği, “*de lege lata*” hali hazırdaki hukuk ile “*de lege ferenda*” olması gereken hukuk arasındaki ince çizgiyi hak ve özgürlükler bağlamında eşitlik prensiplerini de gözeterek hukuk kurallarının şekillenmesinde önemli bir faktör olduğu hususları unutulmamalıdır. Ticaret hukukunun uygulama ile teorinin birleşik bir sonucu olduğu göz önünde bulundurulmalı, ulusal ve uluslararası ticari gelişmelere etki eden faktörlerin birlikte değerlendirilmesi ve ticari gelişmelerin kanunlaşmasında ticaret hukukunun temel prensiplerine uygun hareket edilmesi gerekmektedir. Bu

⁶⁹ Detaylı bilgi için Bkz. Kazgan, s. 368.

⁷⁰ Aynı konuya ilişkin Bkz., Oğuzman/Barlas, s. 121.

⁷¹ Öktem/Türkbağ, s. 358.

⁷² Dönmezer, s. 360.

anlamda kanımızca; ülkemiz kanunlaşma çalışmalarının 6102 sayılı TTK açısından bahsini yaptığımız amaca uygun şekilde seyir izlediğini söylemek mümkündür. Ancak, ticari gelişmelerin sadece ticaret hukukuna değil hukukun diğer dallarına da etki ettiği gözden kaçırılmamalıdır. Bu anlamda, ticaret hukuku ile diğer hukuk dalları arasında maddi ya da hukuki anlamda çelişki yaratan kanun hükümlerinin tekrar gözden geçirilmesi ve bu anlamda hukuk birliğinin sağlanması gerekir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- AKIN, Turan. (2013). *Türkiye Rusya Dış Ticaret Pazarı*. Adana.
- AKAD, Mehmet/Vural Dinçkol. (2002). *Genel Kamu Hukuku*. İstanbul.
- BİLGİLİ, Fatih/Demirkapı, Ertan. (2013a). *Ticari İşletme Hukuku*. Bursa.
- BİLGİLİ, Fatih/Demirkapı, Ertan. (2013b). *Şirketler Hukuku*. Bursa.
- BREALEY, Richard A./Myers, Stewart C./Marcus, Alan J. (2007). *İşletme Finansının Temelleri*. Çeviri Editörleri Ünal Bozkurt, Türkan Arıkan, Hatice Doğukanlı, İstanbul.
- ÇABUK, Serap/Yağcı, Mehmet İ. (2007). *Pazarlamaya Çağdaş Yaklaşımlar*. Adana.
- DOEHRING, Karl. (2001). *Genel Devlet Kuramı (Genel Kamu Hukuku)*. Çeviri Editörü Ahmet Mumcu, Ankara.
- DÖNMEZER, Sulhi. (1994). *Toplumbilim*. İstanbul
- EKŞİ, Nuray. (2010). *Milletlerarası Ticaret Hukuku*. İstanbul.

ERCAN, Metin Kamil/Ban, Ünsal. (2008). *Değere Dayalı İşletme Finansı (Finansal Yönetim)*. Ankara.

EREN, Fikret. (2013). *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara.

KARAHAN, Sami. (2013). *Şirketler Hukuku*. Konya.

KARLUK, Rıdvan. (2007). *Uluslararası Kuruluşlar*. İstanbul.

KAZGAN, Gülten. (2000). *Küreselleşme ve Ulus-Devlet (Yeni Ekonomik Düzen)*. İstanbul.

KENDER, Reyagan/Çetingil, Ergon/Yazıcıoğlu, Emine. (2014). *Deniz Ticareti Hukuku Temel Bilgiler (Cilt-I)*. İstanbul.

KENDİGELEN, Abuzer. (2012). *Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*. İstanbul.

KOÇEL, Tamer. (2007). *İşletme Yöneticiliği*. İstanbul.

NOMER, Ergin. (2013). *Devletler Hususi Hukuku*. İstanbul.

OĞUZMAN, M. Kemal/Barlas, Nami. (2013). *Medeni Hukuk*. İstanbul.

OTACI, Cengiz. (2004). *Hukukun Laikleşme Serüveni*. İstanbul.

ÖKTEM, Niyazi/Türkbağ, Ahmet Ulvi. (1999). *Felsefe, Sosyoloji, Hukuk, Devlet*, İstanbul.

ÖZSUNGUR, Fahri. (2014). *Ticaret Sicili Uygulamaları ve Pratik Çözümleri*. Adana.

PARASIZ, İlker. (2007). *Para Teorisi ve Politikası*. Bursa.

PULAŞLI, Hasan. (2014). *Şirketler Hukuku Şerhi*. Ankara.

PULAŞLI, Hasan. (2006). *Şirketler Hukuku Temel Esaslar*. Adana.

ŞANLI, Cemal. (2013). *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları*. İstanbul.

SEYİDOĞLU, Halil, (2001). *Uluslararası İktisat*. İstanbul.

ŞENER, Oruç Hami. (2012). *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku*. Balçova.

TEKİNALP, Ünal. (2011). *Tek Kişilik Ortaklık I, Tek Pay Sahipli Anonim Ortaklık*, İstanbul.

TEKİNALP, Ünal. (2013). *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*. İstanbul.

TEZİÇ, Erdoğan. (2013). *Anayasa Hukuku*. İstanbul.

ÜÇÖK, Coşkun/Mumcu, Ahmet/Bozkurt, Gülnihal. (1999). *Türk Hukuk Tarihi*. Ankara

Makaleler

DOSI, Giovanni / Fagiolo, Giorgio/ Napoletano, Mauro/Roventini, Andrea/ Treibich, Tania, Fiscal And Monetary Policies In Complex Evolving Economies, Ofce, Şubat 2014, Sa. 5, (ss. 1-38).

FORSTMOSER, Peter, *Zur Haftung der Revisionsstelle aus aktienrechtlicher Verantwortlichkeit*, (ss. 483-515), 20.05.2014, <http://www.forstmoser.ch/publications/articles/2001-hunde-fsschmid.pdf> adresinden erişildi.

FRICK, Mario, *Anerkennung und Vollstreckung Ausländischer Urteile im Bereich Der Organhaftung in Liechtenstein – Ein Einstieg*, (ss. 1-17) 20.05.2014,

file:///C:/Users/user/Downloads/AnerkennungUndVollstreckungFL_OrganhaftungDez2010.pdf adresinden erişildi.

JİMENEZ, Maria Lucia Florez/ Polania, Julian A. Parra, *Forward Guidance With an Escape Clause: When Half a Promise is Better Than a Full One*, Borradores de Economía, 2014, C. 811, s. 8 vd.

ÖZSUNGUR, Fahri. *Faaliyet Tabanlı Maliyetleme*, Mali Hukuk Dergisi, 2014, C. 10, Sa. 109, (ss. 51-59).

ÖZSUNGUR, Fahri. *Web Hosting*, Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, 2013, C. 9, Sa. 35, (ss. 3-23).

ÖZSUNGUR, Fahri. *Yüksek Hakem Kurulu*. Legal Hukuk Dergisi, 2013, C. 11, Sa. 132, (ss. 91-103).

ÖZSUNGUR, Fahri. *Küreselleşme Bağlamında PKK'nın İşlemiş Olduğu İnsanlığa Karşı Suç Nev'ilerinin İncelenmesi*. Leges Kamu Hukuku Dergisi, Aralık 2013, Sa. 6, (ss. 11-35).

ÖZSUNGUR, Fahri. *Türkiye'de Etnik Pazarlama*. Leges Kamu Hukuku Dergisi, Şubat 2014, Sa. 7, (ss. 36-51).

RAHMAN, Ataur/Hasan, Reshman, *Currency Crisis in Bangladesh Economy: Some Insights*, Journal of Finance and Economics, 2014, C. 2, No. 1, ss. 7-16.

WINDBICHLER, Christine, "Corporate Group Law for Europe": Comments on the Forum Europaeum's Principles and Proposals for a European Corporate Group Law, European Business Organization Law Review, 2000, C. 1, ss.265-286.

Yararlanılan Web Siteleri

A.Ş. ve Limited Şirketlerin Esas Sözleşmelerinin TTK'ya Uyumlu Hale Getirilmesi ile İlgili Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na Gönderilen Yazı 14 Mayıs 2014

<http://www.turmob.org.tr/TurmobWeb/PopUp.aspx?Sayfa=Attachment.aspx?param=2IDREYITixZdnsc29Ia0YafMZZz7IUig55C3NpcBi2sSL6t9AZQyCZoshThCMHHVQ02SH8iq4kA=> adresinden erişildi.

KISALTMALAR CETVELİ

ABİGEM	: Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezi
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
Art	: Article
ASCAME	: L'Associationdes Chambres de Commerce et d'Industrie de la Méditerranée (Akdeniz Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği)
AT	: Avrupa Topluluğu
BIMCO	:Balticsand International Maritime Council (Baltık ve Uluslararası Denizcilik Konseyi)
BGE	: Bundesgericht (İsviçre Federal Mahkemesi)
CO	: Codes Obligationssuisse (İsviçre Borçlar Kanunu)
DEİK	: Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü

Ticari Gelişmelerin Kanunlaşmasında Yasamaya Etki Eden Faktörler

ETCF	: EU-Turkey Chambers Forum (AB-Türkiye Oda Forumu)
FIDIC	: Fédération Internationale des Ingénieurs Conseils(Müşavir Mühendisler Uluslararası Federasyonu)
HD	: Yargıtay Hukuk Dairesi
ICC	: International Chamber of Commerce (Milletlerarası Ticaret Odası)
ICCI	: Islamic Chamber of Commerce and Industry (İslam Ticaret ve Sanayi Odası)
ICSID	: International Centre for Settlement of Investment Disputes (Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözüm Merkezi)
IMF	: International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
M.Ö	: Milattan önce
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
MÜSİAD	: Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği
RG	: Resmi Gazete
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TRIPS	: Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması)
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TTK	: Türk Ticaret Kanunu

TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
UNCITRAL	:United Nations Commission on International Trade Law (Birleşmiş Milletler <i>Uluslararası Ticaret Hukuku</i> Komisyonu)
UNIDROIT	: International Institute for the Unification of Private Law (Özel Hukukun Birleştirilmesine Dair Uluslararası <i>Hukuk</i> Enstitüsü)
WCF	: Dünya Odalar Federasyonu
WIPO	:World Intellectual Property Organisation (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü)
WTO	: World Trade Organisation (Dünya Ticaret Örgütü)
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

Metin TOPÇUOĞLU Burcu ÖZKUL	1	Rekabet Hukuku Özellikle Haksız Rekabet Açısından Helal Gıda Sertifikası
Süleyman DOST	27	Ulusal ve Uluslararası Mevzuat Çerçevesinde Ülkemizdeki Suriye’li Sığınmacıların Hukuki Durumu
Tansu DUMLUPINAR	71	Sermaye Şirketlerinde İflasın Ertelenmesi
Fahri ÖZSUNGUR	115	Ticari Gelişmelerin Kanunlaşmasında Yasamaya Etki eden Faktörler